

VODNICKÉ A JINÉ HISTORKY ZE STARÉ KOUKOLNÉ A DĚTMAROVIC

Z vyprávění pamětníků zaznamenal Ladislav Rosman

MMXX

Předmluva

Obec Dětmarovice má na okraji katastru několik částí, přičemž jednou z nich je Koukolná, která dokonce tvoří i dnes zčásti oddělené katastrální území. První záznam o Koukolné v těšínských listinách je z roku 1447. Tato část byla v minulosti připojena k Dětmarovicím kolem roku 1872 a samostatně fungovala jako obec celých 400 let. Měla svého starostu a úřad.

Není účelem popisovat zde historii obce, ale povyprávět některé, už téměř zapomenuté příběhy s příděchem tajemna, které nám o naši vesnici a lidech, dnes seniorům, vypravovali naši prarodiče s datem narození kolem roku 1900... Osobně na ty časy vzpomínám dost často a oni často vzpomínali až někam do poloviny devatenáctého století. S televizory jsme se setkali až koncem padesátých let dvacátého století a nemohli jsme tedy vysedávat u žádné z technologických vymožeností dneška. Jako děcka jsme běhali skoro do tmy venku a mámy nás svolávaly hlasitým voláním našich jmen... A hodně jsme četli, samozřejmě ne všichni, jak už to bývá.

O co chudší jsme byli co do informačních technologií, o to jsme byli více vysportovaní, a co hlavně..., o to více nám rodiče a prarodiče vypravovali zážitky ze života, no, a též jsme po těch historkách doslova prahli. Hlavně vyprávění prarodičů mělo neopakovatelné kouzlo, neboť mělo často i podtext nadpřirozena, kterého muselo být za starších časů z jakýchsi důvodů určitě mnohem více. Usuzuji tak z útržků vzpomínek z historek, které se vypravovaly jen tak večer ve společné „staré kuchyni“, nebo například na „škubačkách“, což byly několikadenní zimní sedánky okolních sousedek s cílem draní husího peří v množství, aby se mohla dle řádného obyčeje pořídit výbavu mladým ratolestem rodiny, samozřejmě s řádně naducanými peřinami a polštáři. Husy se takzvaně podškubávaly, to ty mladé, no a pak později už se vši vervou, ...husy byly „na mikádo“.

Na těch škubačkách, u kup peří na stole, se tehdy „přemlelo“ kdeco. Od historek veselých, různých dědinských klepů, až po tajemné, i mnohdy smutné, ale velmi tehdy pro nás děcka přitažlivé historky, poplatné tehdejší době. Pozor, byly ale oblíbené i někdy vzpomínky pamětníků až do doby poloviny 19. století. A to už je zvláště z dnešního pohledu opravdu velmi dávno, ...a svět byl diametrálně od dnešního odlišný. U toho peří, jen pro zajímavost, se nemohlo nejen kýchat, ale i kašlat a třeba projevovat bujaře dobré náladové naložení, neboť se pak odrané peří muselo posbírat po zemi a jinde. My děcka jsme tam museli sedět jak pěny, jinak jsme šli za dveře. To povídání babek sousedek je dodnes nezapomenutelné a myslím, že to i je bavilo a dobře ta atmosféra nahradila dnešní internet a mobily. Závěr každodenního škubání peří byl pak se svačinou, domácími buchtami a čajem s příměsí domácího vína, nejvíce rybízového. Babkám se domů pak ani moc nechtělo, což bylo proti mysli mužské části obyvatelstva domu, která po těžké práci „chodila spát se slepicemi“ a to ženské brebentění moc v oblibě u chlapů nebylo. I tuto atmosféru dnes nikdo zažít už nemůže...

Rád bych zaznamenal pár historek z toho vyprávění, pokud se mi to aspoň trochu podaří povzpomínat a zapsat. Historky povyprávěli i někteří občané z Koukolné a moc jim za ně děkuji. Škoda, že jsme si tehdy neudělali jako děcka poznámky... Zatím jsem se s takovými záznamy z naší obce nikde nesetkal a možná je škoda, že, pokud vymře i moje generace, už ty historky upadnou definitivně do zapomnění. Tomu bych se rád pokusil zabránit, protože jsem se v Koukolné, a tedy v Dětmarovicích, narodil a rád jsem zde po celou dobu i žil. Dětmarovice jsou pro mne srdeční záležitost. Historky jsou výhradně z prostředí naší obce- především z Koukolné, a pokud se někomu zdá, že jsou přeneseny zde i některé osobní zážitky a údaje někoho konkrétního, je to opravdu jen náhoda. Děkuji spoluobčanům, kteří mi některá témata pomohli povzpomínat.

Ladislav Rosman

Vodnické a jiné historky ze staré Koukolné i obce Dětmarovice

Obsah:

Řekni dvě

Stryk

Kilo cukru

Ublížení vodníci

Nerozvážný sedlák

Dětmarovský Podtěp

Zase to plavení koní

Noční pastva koní

Postřel a smrt na hospodářství

Noční divné spřežení

Někdo chodí po domě

Zásyp rybníka

Proradný grošák

Viktorka z Koukolné

Ještě to škubání husí

ŘEKNI DVĚ!

Přece jen trochu historie obce, tedy především Koukolné, je nutné. Osada s osídlením zřejmě vznikla někdy ve čtrnáctém století, poněkud výše proti proudu řeky – dnes Olše – dříve Olzy. Kdy název řeky vznikl, nevíme. Zato víme, že původní osada totálně vyhořela a osídlení se pak přeneslo po řece, po proudu, do míst, kde dnes Koukolná existuje, jak ji známe. Tato část obce byla samostatně spravovaná celých 400 let a až později, asi v roce 1872, se stala součástí Dětmovic. Zájemci jistě najdou přesnější podklady v jiných zdrojích, ale chci tím i zdůraznit jaká je historická důležitost této části obce. Koukolná byla ještě koncem 19. století s výrazně velkým pokrytím vodními plochami, tedy středověkými rybníky, jejichž obrysy dnes můžeme identifikovat na existujících tzv. groblích, které byly postaveny na svou dobu neobvykle bytelně a dnes mají ve své koruně obvykle místní a účelové komunikace. Projelo tady „milión“ těžkých povozů historicky, ale i těžkých nákladních aut a stavebních strojů v době novější a dnešní. Tiše můžeme vzdát hold středověkým stavitelům, kteří neváhali uštvat své těžké koně slezského plemene, aby zde navozili tisíce tun materiálu, umně naskládaného v hrázích - groblích tak, že vydržely staletí. Groble vydržely opravdu staletí, byly hrázemi rybníčných ploch a dnes existující pěkná výstavba rodinných domků v Koukolné je doslova na dně rybníků... Výstavba však mohla začít až ve druhé polovině devatenáctého století a ve století dvacátém, po vysušení rybníků a usilovným závozem dnes stavebních ploch odvážných stavebníků, kteří se rozhodli zde usídlit.

V devatenáctém století, a zřejmě někdy od středověku, se tedy Koukolná leskla vodními plochami s tenkými dělicími čarami dnešních groblí a tzv. volků, kde byly jen pěšiny, velmi úzké, pro pěší, ale vydržely rovněž dodnes... Musíme si představit, že ve vodních nádržích a tocích žily i obří ryby, štiky a sumci, jejichž velikost se ve vyprávěních vždy ještě o něco zvětšila... Navíc zde v Koukolné žili různí lidé, i velmi chudí majetkem, ale naopak i sedláci s velkými grunty, různé figurky, též různého charakteru s různým způsobem obživy, ale vždy blízko vody, která tu obživu možná trochu mnohdy i usnadňovala, a někdy zase komplikovala. Naši dědové by „vzali jed“ při svých vyprávěních, že se vše událo jak vypravují a někdy byli toho svědci. Například vodník – vasermon (z něm. Wassermann) tu žil „bezpochybně“. Dnes se na historky budeme dívat s blahovolným odstupem, ale o to věci mohou být zajímavější... No, ale jak pro koho!

V každém případě zde v Koukolné lze hovořit o vodnicích a detaily bych zde neřešil. Každý z případných čtenářů zapojí svou obrazotvornost a dospěje do stavu své mysli dle svých představ... Vodník je vykreslován různě, ale málokdy

jako dobročinný typ. Většinou je to záludný a mstivý, nepřející, zelený, menší mužík, za nímž jsou utopenci a nešťastné rodiny. Pozor, nejen mužík, ale třeba i celá vodnická rodina včetně malých vodnických ratolestí. Vasermona prý „v civilu“ nikdo nerozeznal od člověka..., až na to, že byl vždy nějaký zmáčený. Vasermon měl též nadlidskou sílu v noci, ale s rozbřeskem zeslábl a v poledne se ploužil, pokud vůbec byl někdy vidět. Mohl se proměnit v sumce nebo i koně. Lákal pentlemi vdavekchtivé panny a stahoval je do hluboké vody. A nejen panny.

K historce „Řekni dvě“ jsme se zatím nedostali, ale popis tehdejší krajiny a charakteru části Koukolná by u dalšího vyprávění scházel, pokud by nebyl.

Tak tedy konečně, **„Řekni dvě“!**

Děda mého dědy už pracoval jako horník a fáral na některé jámě v blízké Doubravě. Bydlel v Koukolné, což bylo výhodné, neboť do práce to bylo asi čtyři kilometry po pěkné pěšině poli, lukami a remízky. Nutno ještě dodat, že havíři po těch pěšinkách chodili pěšky husím pochodem a trvalo jim to do práce slabou hodinku, i s přípravou ke sfárání do dolu. Havíři z Koukolné chodili ještě za tmy trasou i přes mostek zřejmě přes Mlýnku, název potoka ale vznikl později. Potok musel být tehdy mnohem vodnatější, hlubší a širší, než je dnes. Konečně, i já si z dětství zřetelně pamatuji, jak jsem zde v době sucha a nízkého stavu vody lovil v Mlýnce do koše karasy, líny, mřenky - „slíže“, piskoře..., úhoře i malé štičky. Žáby tam večer skřehotaly jako o závod a ondatry chodily na řepu, brambory a jiné plodiny na poli. Bydleli jsme těsně u Mlýnky a přede mnou řada předchozích generací předků. Havíři ještě počátkem devatenáctého století vstávali ve tři ráno a v šest museli být pěšky na pracovišti v Doubravě. Předmětný mostek či lávka prý býval jak na potvoru i tak včas ráno obsazován jakýmsi protivným velmi subtilním chlapíkem v otrhaném oděvu. Tento jedinec byl údajně velmi odvážný a vždy měl snahu zabránit skupině havířů spěchajících na šichtu průchodu přes tento mostek. To samozřejmě havíře nijak nebavilo, takže mu nadávali, strkali se s ním na tom mostku a posléze mu též jednu „ubalili“, protože měli dost napilno do práce a zdržovat se tady vůbec nepotřebovali. Jakmile dostal mládeneček „po hubě“, přičemž mu bylo sděleno „tu máš jednu“, otřepal se a pravil „řekni dvě“, to jako, že by měl dostat ještě jednu. Ta jedna obvykle dobře stačila, takže se s dotyčným strážcem lávky už dále nikdo nepáral. Tak to fungovalo nějaký čas, ale protivný mládeneček svoji agresivitu stále stupňoval. Jeden starý vysloužilý havíř pak mladým havířům prý kladl na srdce, aby rozhodně druhou facku provokatérovi nikdo nedával, jinak se stane neštěstí. No, ale jednou při těch strkanicích na mostku dostal konečně ten

mládenec nejen tu jednu, ale i druhou, jak si situace zřejmě tehdy žádala, protože byl tehdy mimořádně protivný a agresivní. Ubalil mu ji jeden z nejsilnějších havířů z Koukolné, otec dvou dětí, člověk, který se prý s nikým moc nepáral. Mládeneček se po té druhé facce prý otřepal, docela škaredě se zasmál, seskočil z mostku dolů a zmizel v rákosí potoka.

Následující šichtu byl na dole smrtelný úraz. Hornina zavalila zrovna toho havíře, který se dal vyhecovat k té druhé facce. A protivného vychrtlého mládence už na lávce nikdy nikdo neviděl.

Stryk

Záměrně zde použiju místní a snad i krajo­vý výraz pro bramborovou placku. Lidé byli chudí, bydleli v dřevěnicích a tyto příbytky sporadicky pamatuji ještě i já, v polovině dvacátého století. Je fakt, že po válce velmi rychle dřevěné chatrče mizely a budovaly se zděné domky. Lidé byli i v Koukolné velmi chudí a co se neurodilo na políčku, to neměli. Většinou byli živitelé rodin havíři. Brambory se jedly na deset způsobů, ale ten takzvaný stryk, i dnes oceňovaný bramborák, voněl přes stěny děravé chalupy vždy nejvíce. Dědové vypravovali, že do jedné z chalup - dřevěnek se naučil chodit vodník, a to i za bílého dne, se zelenou čepičkou v ruce a prosebným výrazem ve svém zelenavém obličeji. Nikdy nic neřekl. Bylo ale vidět, že má hlad a objevoval se vždy, když se stryky pekly na litinové plotně, ponejvíce bez omastku, nasucho, ale i tak voněly do dále, nejen pro rodinné příslušníky v chatrném přístřeší... Lidé v chaloupce se ho nejprve báli, ale když zjistili, jak je vděčný jedlík těch stryků, vždy už nějaké brambory přistrouhali, aby bylo ještě pro jednoho.

Jak už to občas bývá i dnes, přelo tehdy asi týden, země se napila vody a potoky se pak valila masa kalné dešťové vody, která brala pak všechno kolem, a za chvíli břehy nestačily. Pak se voda z břehů rozlila do širokého okolí a bylo dobře, když se příbytky stavěly o pár decimetrů nad obvyklou vodou. Kdo si chalupu postavil v blízkosti vody bez vyvýšení terénu, tomu velká voda příbytek sebrala a zbyly mu oči pro pláč.

V chalupě, kam chodil vodník, ten problém tak neměli, příbytek stál na vyvýšenině terénu, kterou v potu tváře rodina navezla pomocí koňského povozu. Potud dobrý stav, ale přišel večer a nemohli najít tříletého Ložíka. Prohledali chalupu i chlívek a nenašli. Rodina propukla v pláč, protože všichni tušili, že během velké vody, která ještě do večera přetrvala, musel malý klouček při hraní spadnout do vody a tak nenávratně zmizet. Rád pouštěl dřívka po vodě jako lodičky. Ani v noci nikdo v chalupě a okolí nespál, a i sousedé prohledávali břehy potoků i okolí, a do rána nic. K ránu už lidé zapálili svíčky na stole a tiše se modlili za duši malého kloučka.

Když vyšli po rozednění ven na dvůr, uviděli kloučka, jak běhá živý a zdravý v ohrádce se slepicemi, které už čekaly na svůj příděl krmení tento den. Klouček byl v suchém oděvu, veselý, ...ale bez řeči, které se už dříve dost chytal. Kde byl, nikdo nikdy nezjistil... Všem rozuměl, i slyšel jak netopýr, ale nemluvil, až do pěti let věku a pak s tou vadou už údajně ve škole na štěstí problém dále neměl. A ten strykový gurmán - vodník se už po té povodni v chaloupce nikdy neobjevil.

Kilo cukru

Tentokrát historka zjevně bez vodníků...

Děda byl havíř od mládí a na nějaké permoníky a vodníky původně prý nikdy nevěřil. Nechodil ani moc do kostela, ale ani do hospody. Byl rodilý pragmatik. Rodina žila u vody a obyvatelé domku například vždy věděli o době tření ryb a dobře i já pamatuju pak plné kádě nachytných velkých karasů, línů i štiček, které se podařilo jednoduše podběrákem v potoce v úctyhodném množství pod podezvětlými břehy nalovit. Tehdy tam bylo ryb nevídaně. Lovil „do saku“, tedy podběrákem hlavně děda, pomáhal tatík, my jsme se spíš jako děcka dívali. Bylo to pak přechodné dobré přilepšení stravy v jinak chudších časech, protože na maso a ryby se do obchodu téměř nechodilo nebo velmi zřídka. Kupovali se jen slanečci, které naše mámy uměly naložit skvěle do smetany, no a pak občas skvělé pečenáče ve velké kulaté plechové krabici. Po tradiční prosincové zabijačce, většinou měli lidé nasolené a vyuzené maso z prasátka, ale následující léto bylo už všechno sněženo, včetně kyblíku dobrého sádla... Jedenkrát za týden se kupoval salám, každému tak 10 až 15 deka, a to na sobotu, na přilepšení, což se bralo jako luxus. Kupoval se kvalitní myslivecký salám v černém obalu a byl moc dobrý. V létě se ty ryby třely, takže byla i příležitost zpestření obvyklého jídla. Ono to ale zas s tím jídlem nebylo tak zlé, chovala se drůbež a podstatné bylo například husí hejno, tak patnáctihlavé, což například předznamenávalo husí hody nepřetržitě od září až do listopadu. Z husy se snědla i pečlivě vyčištěná střívka namotaná na nožičce, dnes delikatesa, kterou nenajdete. Takové nepřetržité husí podzimní hody trvající tři měsíce už dnes asi nikdo nezažije, a že to naše báby a mámy uměly špičkově uvařit a upéct, na to vemte jed! Takový nadívaný voňavý husí krk zastudena, apod., to se tak hned nevidí.

No, ale ryby byly ryby, též jsme je milovali, na různý způsob. Ale zpět k dědovi, který byl od mládí bezvěrec a zvláště na nějaké „záhrobí“ původně nevěřil. Téma záhrobí bylo docela vydatně omíláno, někdy i s mrazením v zádech, na těch škubačkách, ale v mužských debatách zas to mělo trochu jiný charakter a rozměr. Byly docela i konflikty názorů v těch věcech, protože jak už to hodnotit..., vždyť to byly otázky světonázoru, no, a podívejte se na dnešní politické situace, se všemi sdělovacími technikami a digitalizací se toho v předmětné oblasti zas tolik nezměnilo. Střet názorů a náboženství různého provedení nám přetrval, jen trochu v jiné a agresivnější podobě.

Děda zastával, jak říkal, v mládí dlouho názor materialistický, jak nám vypravoval, aniž měl asi nějaké vědomosti o marxismu a leninismu... To se ale

diametrálně změnilo, neboť od jisté doby kupodivu přešel na nekompromisní víru v boha, i víru na posmrtný život, atd. I tento moment jako zlom v životě jsme měli jako děcka vysvětlen, a to tak, abychom se též z něj i poučili, protože on zažil něco, co jej údajně jednoznačně přesvědčilo a utvrdilo ve změně názoru. Jako děcka jsme ten světonázorový přerod nijak nehodnotili a též jsme tomu nijak nerozuměli, to až mnohem později.

Ten rozhodující příběh je vcelku jednoduchý, ale dle tehdejšího často opakovaného vyprávění dědy bez pochyb o realitě a pravdivosti.

K události došlo už po smrti mého praděda, tedy otce mého dědy, který historku mnohokrát opakoval, když situaci zažil a zdůrazňoval poté i související duchovní rozměr života. Příběh byl mnohokrát „projednán“ i na škubačkách a mnohé babky pak přidaly jiné zajímavé a podobné, jenže jsem si je bohužel nezapamatoval.

Děda sice do hospody opravdu nechodil, ale jeho spolková bohatší činnost navozovala příležitosti i k diskusím o světonázoru. Pravda, zřejmě i nemálo štamprlí se tam určitě vypilo a diskuse byly i docela vehementní. No, a jednou večer po návratu domů se prý dědovi, tehdy ještě za svobodna, zjevilo nad kuchyňským stolem údajné a nezpochybnitelné kilo cukru v tehdejším balení ve stavu nepochopitelné levitace, navíc prý pak s absolvováním kruhové dráhy pohybu po místnosti starobylé kuchyně, až zase s volným pádem na původní místo „startu“ na stole. Děda byl z toho případu údajně dlouho „paf“ a jeho myšlení se pak údajně zcela změnilo. Kdoví, možná tehdy na nějaké spolkové schůzi vypili více štamprlí..., nevím. Nedá se nic dělat, jakékoliv pochybnosti o případu už dnes řešit nelze, ani to nemáme určitě v úmyslu. Ta historka ale ke Koukolné v první polovině dvacátého století, aspoň v mých vzpomínkách, patří.

Ublížení vodníci

Jak jsem uváděl dříve, území Koukolné pokrývaly rybníky, byla zde místa s hustým rákosím, všichni sousedi bydleli v dřevěných domcích a určitě zde tradičně nikdo neměl pochybnost o existenci hastrmana, případně jeho rodiny. Z groblí, jak se dodnes dochovaly, vyrůstaly starobylé vrby a Ladovy obrázky asi dost konkretizují představy o vodníkovi, jak sedí na vrbě za svitu měsíce... Děcka měla zakázáno dělat věci, kde hrozil pád do vody s následným rizikem utopení. No, ale známe to, děcka jsou děcka a uhlídat je nejde. Pamatuji se i já, jak jsem asi jako pětiletý po nějaké menší povodni pouštěl vypadlé plaňky z plotu jako šipky po vodě a představoval jsem si je jako torpéda. Spadl jsem samozřejmě po hlavě do studené podzimní vody, nicméně zde bylo na štěstí plytko, a tak jsem za chvíli už seděl ve staré kuchyni a hřál se v suchém u kachláku. Pamatuji si na vyprávění, že rovněž mého strýce jako kloučka vytahovali z hlubší vody. Ten měl ale opravdu namále, uviděla ho ve vodě až náhodou sousedka při chůzi po volku, ležícího mezi rákosím, jak už je nehybný, hlavou dolů, jak polyká andělíčky. Kdyby neměl tehdy na sobě červený svetřík, určitě by si ho mezi rákosím nevšimla. Šla z magacínu po volku domů..., a tak měl obrovské štěstí. Už byl v bezvědomí a museli ho oživovat, nicméně, nezanechalo to na něm žádné následky..., snad jen to, že se v dospělosti chtěl živit politikou...

Vodníci údajně bydleli ve skromné chatrči daleko v ostrovním rákosovém porostu a měli tam údajně své království. Jak už bylo uvedeno, děcka tam nesměla, aby se neutopila. Nicméně zakázané ovoce chutná nejvíce a děcka tam samozřejmě chodila, ti nejodvážnější vodu přebrodivili nebo tam doplávali na neuměle vyrobeném plavidle ze starých kusů dřeva. Krutost se u děcek někdy projevuje zvláště vůči slabším a vodníci byli za bílého dne údajně velmi slabí a zranitelní. Jejich síla byla největší za úplné tmy a největší údajně za pravého úplňku. Děcka jim za dne ubližovala, jak mohla. Lotřící zapalovali v okolí suché porosty, házeli na ně kamení, vhazovali do chatrče bláto a různé předměty, a dělali tam randál jak o pouti. Vodníci byli údajně z těchto alotrií hodně nešťastní, ale nikdy si prý nikomu nepostěžovali. Vodník je totiž nemluva. A dospělí o těch vylomeninách určitě věděli, aniž by zasáhli. Ve skrytu byli zřejmě i rádi, že se tak vodníkovi děje, protože vasermona nikdo neměl v oblibě a lidé se ho báli.

Tento stav přetrvával dlouhou dobu, až zase jednou asi čtyři dny nepřetržitě přšelo a všude se zvedly hladiny vody, i v těch místech s mohutným porostem rákosí. Sousédé pak běhali po březích a zachraňovali své majetky, i když byli na vodu zvyklí a uměli s ní žít, nebylo to nikdy moc jednoduché. Voda ale přišla a

zase odešla, takový byl život..., hlavně, aby se nikdo ve velké vodě neutopil, se říkalo.

Tato povodeň si ale oběť vyžádala. Jeden z těch známých agresivních výrostků spadl do rozbouřeného proudu Olzy, v místě dnešního splavu a vylovili ho utopeného až ve Věřňovicích. Původně tam byl v Koukolné starý silniční most a ve vodě byly nebezpečné víry a velké hloubky. Nějak se tam mládenec zřejmě producíroval, a to se mu stalo osudným. Most přes Olzu byl totiž pro mladé chlapce výzvou, skákalo se z něj z velké výšky do řeky v místech největších hloubek. Chlapci se tak chtěli ukázat..., můj tchán zamlada byl v té disciplíně přeborník a nikdy se prý neutopil... Po té povodni se vodníci z rákosí odstěhovali. Viděli je za bílého dne, jak celá rodina odcházela s ranečky na ramenou neznámo kam. Lidé v Koukolné pak spojovali to utopení mládence právě s agresí mládeže k té odcházející rodině. Kdoví, možná to ale ani hastrmani nebyli.

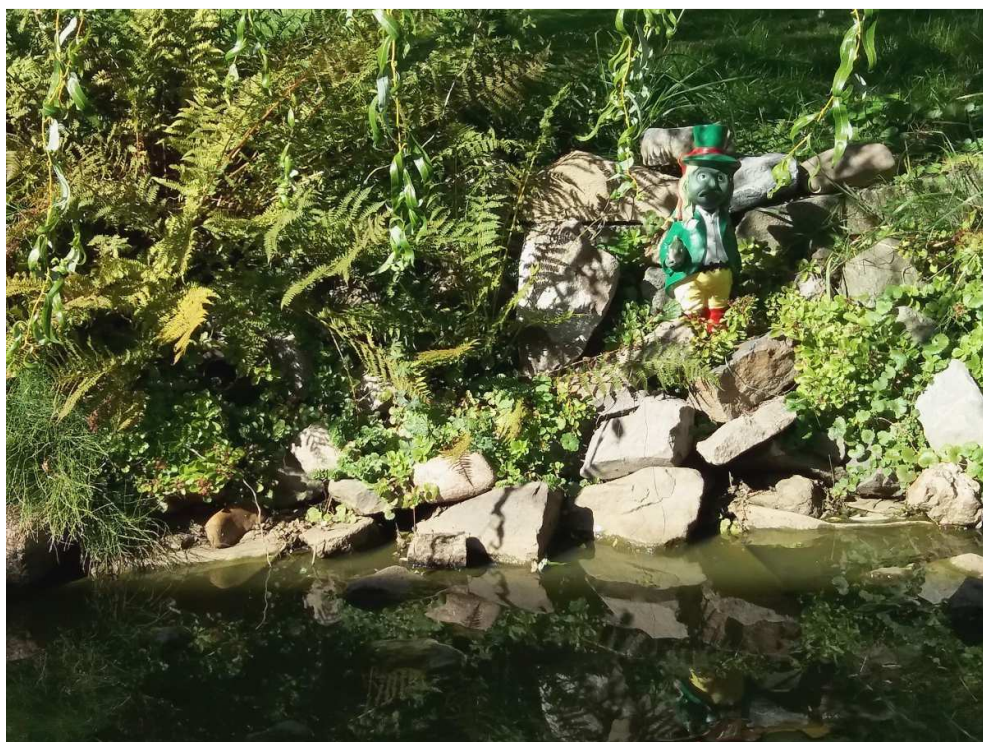
Nerozvážný sedlák

Sedláci v Koukolné, i chalupníci, byli zvyklí s vodou žít a byli připraveni i na velkou vodu. Kdysi se Olza rozlévala vždy na levou stranu po směru proudu a obyvatelé Koukolné by mohli vyprávět, co se to s nimi a majetky dělo. Zaplavené dvory, chlívky, kvičící prasata a krávy po kolena ve vodě, to nebylo nic neobvyklého. Tehdy pršelo u nás na severu Moravy o hodně více, intenzivně i několik dnů. Vzpomínám si, jak jsme byli nešťastní o prázdninách, když den co den bylo pod mrakem, slunce nevidět a často pršelo, na koupání v řece či rybníku jsme museli zapomenout. Přičítalo se to tehdy „spravedlivě“ hradbě slezských Beskyd zachycujících masu oblaků a mraků, ale nevím, dnes máme zde už několik let počasí jak v Chorvatsku a Beskydy určitě nikdo neodstranil. Dnes je řeka Olše regulovaná, má jiné koryto a na levý břeh se už tedy nerozlévá, zaplavuje naopak pravý břeh a osadu za hlavní silnicí, samozřejmě přednostně usedlost občana Gruštíka. Voda pádí v rozbouřeném stavu do Odry a pak do Baltského moře... Dnešní vodohospodáři tvrdí, že je škoda té provedené regulace Olzy, protože by dešťová voda měla správně zůstat na našem území, v meandrech a na polích, jelikož jí máme posledních pět let zatraceně málo. Je údajně moc špatně, že voda odtéká do moře... Trochu to asi může ale připomínat pověstný Kocourkov..., situace se diametrálně změnila.

Sedláci jezdili plavit své koně do řeky. Koně, to byla jejich velká pýcha a věnovali jim velkou pozornost. Plavit koně se jezdilo na místo dnešního splavu v Koukolné. Tam býval starý dřevěný most, u pilířů byly hluboké tůně, kde žily obrovské štiky a proud vody vynášel šterk na plytší místa a plochy, kam se dalo se spřežením z břehu i dobře dojet. Tok řeky tehdy nebyl přímý, to až po regulaci někdy v šedesátých letech minulého století. Řeka tekla dnešním slepým ramenem, meandrovala, vymílala tůně a samozřejmě se i v době velké vody rozlévala po celé Koukolné. Sedláci o žních k večeru ponechávali i zapřáhnuté koně se žebřinovými vozy a po celodenní dřině dopřávali koním očistu i s vozem právě na tom oblíbeném místě. Doba, která se vztahuje k tomuto vyprávění, byla sice pozdně letní, nicméně tehdejší léto hodně pršelo, žně stály tudíž „za pendrek“ a vody v řece po několika dnech zase přibýlo. Jeden místní sedlák ale nedbal a k večeru vjel do řeky jako obvykle, bez obav z větší hloubky, která zvýšením hladiny tehdy lidem hrozila. Účinek Archimédova zákona byl ale okamžitý a neúprosný... Vůz vůz nadzvedla, protože byl z velké části dřevěný. No, a problém byl na světě. Vůz beznadějně táhl koně po směru proudu, a to tak rychle, že je sedlák nestihnul ani vypřáhnout. Stačil se sesunout z vozu do vody a zachránit si život usilovným plaváním ke břehu. Spřežení ale mělo smůlu, protože i s vozem lidé ve Věřňovicích na mělčině řeky našli koně na druhý den

ráno utopené, pořád bytelně zapřáhnuté ve voze, jen žebřiny z vozu uplavaly dál, ...asi až do Odry nebo někam dále do „Tramtárie“.

Nešťastný sedlák zanevřel na Olzu, která mu sebrala nenávratně milované koně. V hospodě pak vypravoval, že tou příhodou rozhodl, že se vasermonovi už žádné mléko dávat nebude. Ten vasermon byla jakási existence malého človíčka nazelenalého vzhledu, který každé ráno stál na zápraží chléva, kde selka dojila krávy. Byl pořád zmáčený a třásl se. Chodil dlouho velmi pravidelně a byl vždy velmi vděčný za hrnek teplého čerstvě nadojeného mléka z ranního dojení. Od té nešťastné příhody s utopeným spřežením už chodit na zápraží přestal..., a zanedlouho jej našli mrtvého ve škarpě, byl prý scvrklý jak sušená švestka...

Dětmarovský Podtěp

Aby nebyla série vyprávění jen z prostředí Koukolné, přehradíme jeho dosavadní šňůru vodnických historek jinou historkou z prostředí Dětmarovic, možná i Koukolné, a to snad z poslední třetiny devatenáctého století. Dětmarovský Podtěp byl pojem, který se k obci váže již minimálně 150 let, ale verze se synem tehdejšího starosty Koukolné nějakým Babišem je asi ještě z doby samostatné Koukolné.

Téma bylo asi dlouho docela silné, protože například můj děda narozený roku 1900 na vlastní oči ty popsane věci neviděl, takže se datují opravdu někam do století devatenáctého. Nicméně náš velmi dobrý a oblíbený pan učitel, ne občan Dětmarovic, měl po dlouhé době, někdy kolem roku 1963, pro nás žáky vyprávění, jehož základ byl též sto let zpět do historie obce a byla to jiná verze Podtěpa. To učitelovo vyprávění mi utkvělo dost v paměti, ale pak jsem zjistil, že nikdo není tak dobrým pamětníkem, aby mohl popsat tu historii Podtěpa jednoznačně. Obě verze se dochovaly a neví se, která je ta pravá, ale Podtěp jistě existoval.

Jednalo se o velmi výraznou postavu, která je v pamětech lidí mnohdy pevněji než například po sobě následující starostové obce. V pamětech dnes seniorů, mladí už dnes moc neregistrují ty příhody (podle nich i nemožné historky). Čtenář si vybere, která verze vyprávění je pravděpodobnější.

Jedna verze uvádí Dětmarovského Podtěpa jako mimořádného zloducha, který vykrádal lidem chalupy, chlívky a králíkárny a dělal jim naschvály. Chodil na zemědělské plodiny, chytal zvěř do oka a tak... Tehdejší policajti ho údajně nemohli přichytit při činu a jemu se dařilo škodit i v okolních obcích. Byl pro obyvatelstvo nesnesitelný, zřejmě významně a dlouho, protože pojem Dětmarovský Podtěp zakořenil na více než století, až dodnes, což je dost neuvěřitelné. Jak skončil, nikdo už neví a neřekne. Téměř rovnocenným případem se ale jeví dnes například příjmení Grasel (Grázl), jehož jméno jako raubíře přetrvalo z období osmnáctého století. Těžko ale s odstupem času potvrdit tuto první verzi příběhu – na rozdíl od toho Grasele, kterého oběsili ve Vídni.

Druhá verze existence Dětmarovského Podtěpa je diametrálně odlišná. Jak už to bývá, narodilo se postižené dítě, ale opravdu těžce postižené, i vzhledem, tedy tělesně, ale i duševně. Žádný typ Zvoníka Matky Boží od Notre Dame, ten byl, jak víme, inteligentní. Ačkoliv tomu našemu dětmarovickému nedávali zpočátku naději k přežití, příroda zase zvítězila a nešťastník zřejmě dožil až do dospělého

věku, ovšem se všemi svými neduhy. Navíc se dle vyprávění zdá, že toto dítě, již narozené prý s velkou hlavou a bez intelligence, bylo podhozeno v nestřeženém okamžiku do kolébky jiného dítěte a vyrůstalo v nepůvodní rodině... Jak už to zvláště dříve bývalo, lidé si mnohem více pomáhali. Ten postižený člověk se musel dožít aspoň středního věku a už zmiňovaný pan učitel nám říkal, že ho přechovávali údajně i v trokách (dřevěné vydlabané koryto na zabité prase), aby nemohl utéct, zřejmě se nepohyboval po nohou a snad se ani nemohl plazit, kdoví..., údajně se v těch trokách i rád kolébal. Pokud to tak ale bylo, představme si, jak tohoto nešťastníka ničili výrostci, jak po něm údajně házeli v těch trokách kamením, a podobně... Tehdy byla v tomto ohledu doba mnohem drsnější. Jak nešťastník skončil, nikdo neví...

Myslím si, že pravděpodobnější je ta druhá verze, ale bez záruky.

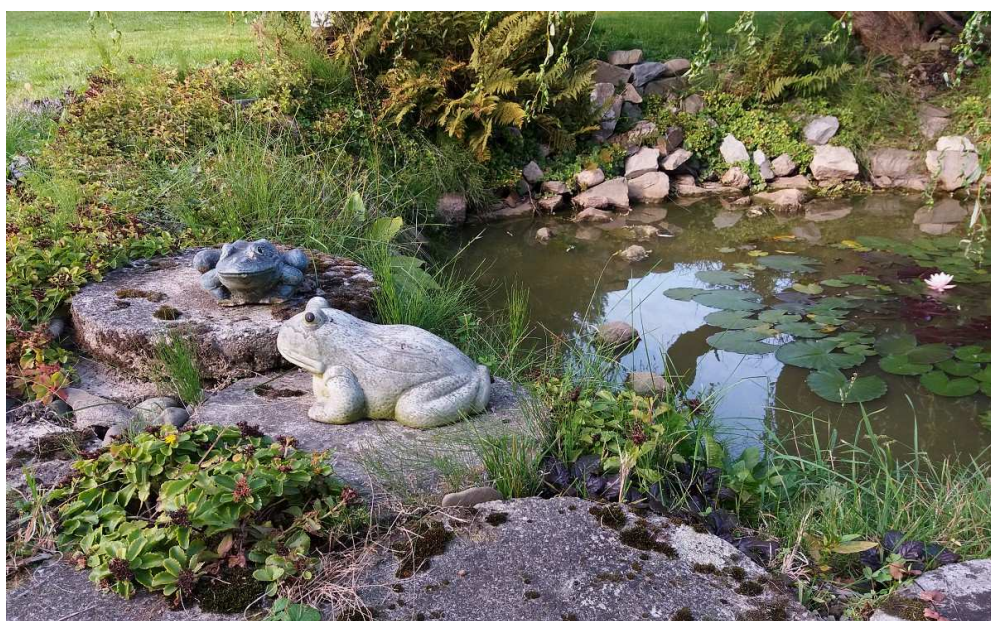
Příběh o Dětmarovském Podtěpovi se ale stal na další století i v okolí Dětmarovic na dlouho legendou, podle této druhé verze to musel být ale velmi nešťastný člověk.

Zase to plavení koní

Jiný sedlák, pyšný na své koně, sjel na místo u starého dřevěného mostu přes Olzu, aby spřežení osvěžil rovněž v době žní. A co čert nechtěl, nenapadlo jej nic lepšího než posadit do žebřin vozu ještě i své dvě vnučky. Voda ani moc větší tehdy nebyla, ale spřežení najelo do vody tak nedobře, že vůz začal krátce po vjezdu do vody plavat a stahoval s sebou do proudu i koňské spřežení. Sedlák neztratil duchapřítomnost a vrhnul se do vody, aby vynesl do bezpečí především své vnučky. S velkým úsilím a s překonáním proudu v řece se mu to povedlo. Vysadil na břeh obě vnučky najednou a vrhnul se zpět do prudké vody se záměrem vypřáhnout koně z popruhů, aby se zachránili a neutopili se. Povedlo se mu to ale v tom proudu jen částečně, vypřáhl jen jednoho, druhý zůstal zapřáhnutý. Celá ta sestava pak i se sedlákem uplavala po proudu směrem k Závadě a dost dlouho byla situace beznadějná. Někde na úseku v hranici se sousední obcí ale byla tehdy na štěstí štěrková „plytčina“ a oba koně, i ten méně šťastný v mokřém zápřahu, našli pevnou půdu pod kopyty a podařilo se jim oběma se dostat na břeh. Vůz byl sice ve vrbovím na břehu zaklíněn, ale to už byla řešitelná situace. Sedlák děkoval bohu, že to tak dopadlo a hned nazítří spěchala celá rodina do kostela poděkovat Nejvyššímu, i dát na modlení...

Od té doby se v rodině sedláka vasermon i uctíval a nikdy už ani v hospodě na něj z rodiny nikdo neměl křivého slova.

Noční pastva koní

Pastviny na březích Olzy byly bohaté na trávu, byla zde i krásná místa v zátočinách a různých meandrech, samozřejmě až do nějaké povodně. Pak lidé proklínali řeku, neboť po vylití z levého břehu voda zaplavila velkou část Koukolné. Koryto řeky bylo aktivní ve dnešní části starého řečiště, tedy dnešního slepého ramene. Říkalo se, že o půlnoci se v těch tajemných místech nebylo radno příliš zdržovat, neboť zde měly reje různé existence patřící například správně do pohádek, nebo i hororů. Očití svědkové zde v noci viděli pádit bílého koně s jakousi malou hlavou, byly zde viděny dokonce i víly sídlící zřejmě v takzvaných gojích (hájích) podél řeky, na vrbách se našly uvázané barevné pentle, o světlušky a bludičky rovněž nebyla nouze a u pana faráře byly zpovědi, ze kterých měl zřejmě tehdejší pan farář určitě i těžkou hlavu. Ale o tom třeba později.

Nyní se zaměříme na oblíbenou pastvu koní, kterou organizovali každou noc spíše mladí chasníci. Koně se pásli v noční době, protože přes den byli v zápřahu..., kdy ti čtyřnozí pracanti odpočívali, ví bůh. Na těch nočních pastvách se poměřovaly i síly, střetávali se tam chlapci Koukolné s vrstevníky ze sousední obce, byly ovšem i vyražené zuby, monokly, i horší zranění..., ale to patřilo k věci. Koně se vyhnali na pastvu a byl prostor pro další zajímavé počínání... Pamětníci též uváděli, že kolem půlnoci přicházeli na jedno oblíbené pastvisko zvláštní malí mužičci, byli tři nebo čtyři a jejich příchod byl jednoznačně nepřátelský od samého počátku. Vždy když se objevili, znamenalo to rvačku..., bohužel vždy s výsledkem v neprospěch Koukolanů. Neznámí cizinci byli sice malého vzrůstu, ale měli nadlidskou sílu. S chasníky z Koukolné házeli jak s panenkami. A to naši nebyli žádná nedochůdčata. Byli tam i řádní pořizci. Sestava z Koukolné nikdy prý neutekla, i když po čase už bylo předem vždy jasné, jak to poměřování sil skončí... Ke konci rvačky byli Koukolané vždy naházeni potupně do vody v Olze a byli rádi, že se vyškrábali na břeh. Věci se probíraly samozřejmě v hospodě, ale až velmi starý, dnes by se řeklo vysloužilý, sedlák, který ani do hospody nechodil, ani už neoral, tehdy pomohl cennou radou. Vyprávěl o minulých generacích lidí i vodníků, o temných časech staré historie Koukolné a obtížných situacích v konfliktech vody a vodníka s tehdejším obyvatelstvem staré obce. Vyprávěl o vodnících, kteří chodili opravdu v zeleném a červených střevících vyrobených z kůže utopených zvířat. Jejich znakem bylo, že museli mít „po ruce“ neustále vodu, jinak sesychali na hromádku, v noci byli silní, ale ve dne jak mouchy. Uměli se měnit v sumce, štika, ale i bílého koně s malou hlavou a s velkou vlající hřívou... Rádi bafali z fajfky, ale potíž byla v tom, že si neuměli sami tabák obstarat. Žebřali o něj u lidí i ve dne a byli velmi vděční

za každou novou náplň fajfky. Když se jim ale nevyhovělo a tabák nedostali, byli velmi zlí, i krutí a mnoha lidem se pak i mstili. Měli však i v noci jednu slabost, na kterou už se téměř tehdy zapomnělo. Surový lýkový provaz dobře upletený a nijak dále neupravovaný znamenal i pro silná noční individua velkou hrozbu. Vodník, třeba jen lehce svázaný takovým provazem, byl pak jako beránek a obvykle se prý změnil například v bezbrannou žábu a čekal na svůj osud. Jakmile to mládenci věděli, opanovali ihned na pastvinách situaci. Hned napoprvé chytili jedno individuum do oka, protože mu přehodili přes hlavu lýkový provaz. Jakmile se toto stalo, celá čtveřice cizinců velmi ochabla, přestala útočit, ten chycený do pasti byl pak údajně jako mátoha. Chasníci z Koukolné využili situace a útočníky tentokrát bez milosti naházeli do Olzy, toho jednoho i s tím lýkovým provazem kolem krku...

Pak ještě byly nějaké pokusy cizinců na pastvisku znovu situaci ovládnout. Bylo to však už vždy jednoznačné ve prospěch chlapců z Koukolné. Stačilo jen zatočit lýkovým provazem nad hlavou a útočníci se rychle poroučeli do temnot gojí u Olzy. Od té doby byl na pastvisku klid.

Postřel a smrt na hospodářství

Postřel je negativním myšlenkovým poselstvím na dálku s cílem poškodit dotyčného, nebo jeho rodinu, jeho hospodářství, jeho koně, krávu, úrodu, či jinak, podobně. Některá neštěstí se v Koukolné dost jednoznačně přičítala na vrub existenci takzvanému postřelu, a co víc, většinou se i typovalo, kdo ten postřel vyslal... Samozřejmě bez důkazu, ale o to byly ty věci tajemnější, zvláště ve vyprávěních na škubačkách a při jiných příležitostech. Posílání myšlenek na dálku není ani dnes nějak neznámé a máme velké zastánce esoteriky a jevů i s působením na dálku. Dokonce ti lidé mají i své sjezdy a prezentační akce.

Postřely byly ve vesnickém životě časté a vždy se na škubačkách vážně probíraly. Život byl bohatý na různé nepříznivé „rány osudu“ lidí a též zvláště u chovaných zvířat. Taková dobrá dojná kráva a dobrý koník, spřežení, byly v hospodářství velmi ceněny a též opatrovány. Ztráta ale bolela velmi například i při úhynu telátka při narození nebo vykrmeného prasátka. Pamatuji se na tyto situace, které jsem i zažíval jako malý kluk. Oběšená ovečka na řetězu omotaném kolem „kulíka“, což byl opravdu železný kolík s rozkovaným horním koncem a zatlučený do země, aby držel řetěz, uhynutý býček ležící na dvoře, jak si pro něj přijel ras, aby ho „zpracoval“, přes noc zakousnuté hejno malých housátek ve chlívků, kam se propracovali potkani, hrůza pro hospodyně... Též si vzpomínám na prase, už tak stodvacetakilové jak je trefil v létě šlak..., kvičelo a trhalo sebou na podlaze ve chlívků. Ten kravál byl tehdy docela ale šťastný, kdyby prase chcíplo tiše, našli by ho zakrátko už nadmuté, protože to bylo v létě a se zabijačkou se počítalo samozřejmě až v zimě. Na štěstí byl v domě pohotový hospodář, který neváhal vzít nejdelší kuchyňský nůž a tím propíchl docela předpisově praseti srdce a usnadnil mu odchod do věčných lovišť. Krev sice v tom kalupu vytekla na podlahu chlívků, takže na jelita se muselo beznadějně zapomenout, ale jinak už rychle přivolaný řezník udělal zabijačku letní, tedy silně předčasnou, ale se všemi zabijačkovými dobrotami a dokonce se pak za týden i udilo. To ovšem za všeobecného, i škodolibého veselí sousedů, ta škodolibost však pramenila určitě i ze situace, že obvyklé podělení jelítka „po sousedsku“, na výměnu tentokrát nebylo... Uzené se už sousedům nedávalo.

Jako děcka na venkově jsme se se smrtí zvířat, ale i lidí i dost setkávali. To není jak dnes, že děcka nic bezprostředně mrtvého nevidí do své dospělosti a při sledování vražd a thrillerů na obrazovkách to už berou jako něco vzdáleného a neskutečného, co je nemusí zajímat a dělají si ze všeho srandu. Jak ale poprvé uvidí nebožtíka v otevřené rakvi v kostele na pohřbu, je vidět, jak to s nimi i zacloumá...

Ty události, které měly za následek škodu v hospodářství, byly přičítány takzvaným postřelům. Postřely přišly nečekaně, naráz a většinou se nevědělo, odkud byly vypuštěny. Jen se to tušilo, ale pokud byly souvislosti „jasné“ a navíc měl vysílatel i pověst zadundraného, samotářského a zlého individua, kterého neměl nikdo rád ani v magacínu ve frontě na chleba, pak už téměř „nebylo pochyb“. Dokázat se samozřejmě nic nemohlo, ale na škubačkách se tiše „pravda“ postupně odhalovala... a vyjevovala.

Pamatuji se jako malý, že se koupila mladá kráva jako dobrá dojnice, přivedli ji pěšky docela z daleka. Byla to statná, velká kráva, no ale asi po té túře, nebo čert ví proč, kráva nedojila poměrně dlouho více než do dvoulitrového hrnka. A to dost dlouho, dokonce si pamatuji i „odborné“ okuřování tohoto nešťastného dobytčete v chlévě, to proti zlým silám a... samozřejmě proti postřelu nějakého závistivého souseda, který ve chlívku asi měl jen dvě kozy... To okuřování mělo sice krátkodobý účinek proti mouchám a ovádům ve chlévě, ale kráva pak nedojila ještě další týden. Už se mluvilo, že ji dají na jatka, což dotyčnou krávu zřejmě dost znepokojilo a přece jen začala zakrátko dojit. Postřel byl asi ale dost mocný a účinný, jelikož dotyčné dobytče nikdy už přebornicí v dojení nebylo, spíše naopak, a nakonec si tuto nepodařenou kravku koupili lidé ze sousední dědiny. Jakou z ní pak měli radost, už jsem nepátral.

Noční divné spřežení

Havíři z Koukolné chodili pěšky na šachtu, to už se čtenář dříve v textu dočetl. Chodili tak i ze sousední Závady a směr pochodu byl stejný. Kdo pracoval na doubravské jámě, musel samozřejmě jinudy, ale my se zaměříme na pochod směrem ke Karviné. Samozřejmě se cestou ledacos „přemlelo“. Trasa musela vést podél staré cesty, to je s napojením na starý most přes Olzu a pak dále mezi stávajícími rybníky a dnešním torzem laguny pod hlavní cestou, jejíž hladina je už v zeleni po pravé straně jen málo viditelná. Ale byla to daleko větší vodní plocha, i jak ji já pamatuji, než ji zasypali někdy v sedmdesátých letech dvacátého století, aby se rozšířila plocha orné půdy. Z dnešního pohledu to byla samozřejmě „svatokrádež“, neboť se zrušila krásná tůň a mokřad s nevýslovným množstvím života dnes vzácných živočichů. Jako kluci jsme tam chodili s vlastnoručně vyrobenými i skládacími rybářskými pruty na pytláčku a věděli jsme proč. Ta laguna měla napojení na rybník a byly tam teda i kapitální kousky, neboť na rozdíl od rybníka tuto vodní plochu nikdy nikdo nevysušoval a ryby tam nerušeně vyrůstaly do velmi zajímavých velikostí. Takových vodních ploch bylo pro nás kluky velmi zajímavých v celém okolí několik, například laguna s názvem Figura s propojením na dnešní rybník Větrov. Tam byly štiky jak oje od vozu... No a v té laguně jak chodili havíři do Karviné se mi jednou povedlo na žízalu chytit okouna přes 30 centimetrů, a že se uměl bránit..., skoro jsem jej na té skládací lísce nevytáhl. Okoun je velký bojovník, to rybáři vědí. Příbuzný candát je už kupodivu mnohem více smířen s osudem a tak nebojuje. No, ty ryby tam byly a nás kluky to fascinovalo.

Havíři na nějaké idyly a rybářské zážitky při pochodu na šachtu asi moc nemysleli, měli zájem se dostat co nejdříve do práce, to je pochopitelné. A jak tak jednou šli v té „husí“ krácející formaci ještě potmě na šichtu, už zdaleka se na té laguně něco třpytilo, blíže pak již svítilo a pohybovalo se, a když přišli blíže, rozeznali na vodě zřetelně koňské spřežení v zápřahu se selským vozem a to vše po hladině se projíždějící jakoby se nechumelilo. To spřežení bylo výrazně osvětlené a mnohem menší než skutečné a v životní velikosti. Asi to neviděl jenom jeden havíř, jak by nás hned napadlo, ještě ve stavu, že by ho dnes po fouknutí do balónku na bráně dál nepustili... Viděla to celá skupina, údajně, a s velkým křikem se havíři rozutekli do okolí, čemuž se asi nejde divit, i když to byli lidi tvrdí a zvyklí na ledacos.

V hospodě U Stoklasů v Koukolné se ta příhoda probírala „do mrtě“ znova a znova. Fakt je ten, že se to uvedené představení havířům na hladině v brzkých ranních hodinách už nikdy neopakovalo. Co bylo ale zvlášť zajímavé, po tom

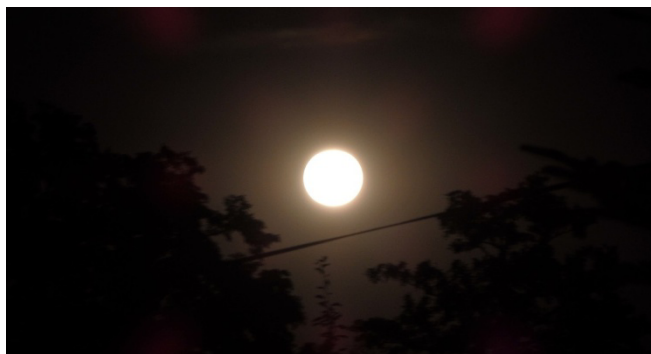
ranním pochodu se ztratil a dlouho nenašel jeden z havířů - kumpel ze Závady. Za čas to prý přičítali na vrub jeho věhlasnému konfliktu s vodníkem, kterému mu prý dotyčný trvale odmítal nabídku přátelství a hlavně jeho úpěnlivou prosbu o tabák do fajfky... A to zřejmě nečisté síly dost rozzuřilo. Dotyčného havíře prý už nikdy v hospodě nikdo neviděl. Jakou to mělo případnou souvislost s popsáním zážitkem havířů, to se nikdy nezjistilo.

Někdo chodí po domě

Zajímavá historka, která dle vyprávění jednoho váženého občana nemá kořeny ve staré Koukolné, ale v daleko novodobější. Kupodivu se dějí dle očitých svědků i v naší době věci normálně nevídané... Nějak mi to sice do dnešní doby moc nepasuje, ale co naděláme, když se už údajně stává obvyklým, že po smrti manžela blikají žárovky když nemají a ozývají se v noci zvuky, které též nikdo nečeká... Též se i mihne průhledná postava, ...a tak podobně.

V případě, který převyprávím, dominují dva mladí lidé, kteří si krátce po svatbě koupili rodinný domek po starším manželském páru, kde pán nedávno zemřel. Mladí lidé si pak domek přestavěli podle svých představ a zakrátko stála v ložnici i kolíbka s malou ratolestí. To už ale mladí věděli, že se dějí v noční době v domě věci, se kterými nepočítali. Občas totiž oba slyšeli v noci z prostoru obývacího, to znamená z místnosti sousedící s ložnicí, zcela zřetelně chůzi po podlaze a skřípění dřevěných prken. Nebylo to údajně žádné často obvyklé praskání dřeva, jak pracuje, mimochodem na rozdíl od člověka i „po smrti“, ale byl to zřetelný rytmus kroků. Nepokoj se znásobil, když jednou v noci zřetelně údajně podlešlo něco po peřinu a vytlačovalo nocležníky z jejich lože. Hrůza pomyslet, ale asi se dá zvyknout opravdu na všechno. A tak největší přítěží pobytu v domě nebyly tajemné kroky a další projevy tajemných existencí, ale to, že malá v kolébce vždy při těchto nočních zážitcích nepochopitelně křičela. To se několikrát opakovalo a jednou už se mladí manželé neudrželi a oba začali zřetelně spílat duchovi minulého majitele, nadali mu ze všech sil, vstali a dům znovu prohlédli. Tato reakce byla nečekaně účinná. Od té doby se v domě nic podivného již neudálo, rodina vychovala dvě děti a žije v domě velmi spokojeně již po mnoho let

Zasypaný rybník

Tato příhoda je z doby staré Koukolné, kdy převážně lidé žili ve dřevěných staveních, do kterých někdy i foukalo a žáby si tam k zimnímu období hledaly místo k zimnímu spánku. Mladí manželé zdělili takový příbytek, a jak už to bývá, začali s elánem budovat na místě původního stavení domek nový a zděný. Plány měli tito manželé velké a cílem bylo vybudovat hospodářství alespoň střední velikosti, tj. s chlívem a stodolou. Dřeli tam oba dnes zcela nepředstavitelně a široká rodina pomáhala, i sousedé, ...tak se to dlouho ještě pak na vesnici praktikovalo. Prvořadým úkolem bylo dokončení stavby domu, ale zároveň i s cílem zkulturnění okolního záhumenku se záměrem věnovat se pak zemědělské činnosti. Velkou výzvou byl na pozemku starý zarostlý rybník, který sice nebyl velký rozlohou, byl ale prý hodně hluboký. Po březích rostly staré vykotlané vrby, na kterých údajně sedával hastrman, tedy vasermon a pokuřoval z nezbytné dýmky, nějak zřejmě podobně jak to maloval na svých obrázcích Josef Lada. Vídávali prý jej tam sedávat navečer v letním období a jeho oblečení bylo ryze vasermonské, zelené ošacení a červené kožené kotníkové botky...

Záměr rybník zasypat znamenal samozřejmě velký konflikt zájmů, neboť se mělo vasermonovi jeho působiště zlikvidovat. Mělo tam vzniknout úrodné pole na místo rybníka a mokřiny s hustým rákosím... Když tam lidé napřed chodili, údajně vždy na ně hrozil, což se pak opakovalo i za situace, kdy se stavebníci dali do těžkého díla, přetvořit tu popsanou část svého pozemku. Zasypat zeminou ten rybník znamenalo převézt stovky fůr hlíny na formanském voze. Samozřejmě se vůz ručně nakládal a pak též skládal..., sklápěčky nebyly. Vozy byly tehdy sice fortelně udělané, ale s okovanými dřevěnými koly, které se beznadějně bořily do měkkého terénu. Samozřejmě tam ten těžký vůz i kolikrát zapadal, prý jej tam museli i nechat přes noc do rána, kdy jej s pomocí sousedů vytahovali. V noci však údajně slyšeli za těchto situací tleskání vasermona a ráno měl ten vůz zapadnutá kola ještě hlouběji, než jej večer opustili, samozřejmě s předtím vypřaženým spřežením, které si v noci odpočalo od celodenní dřiny. To spřežení těžkých koní měl blízký člen mladé rodiny, což bylo pro ty mladé manžele štěstí, protože jinak neměli šanci tu těžkou práci zvládnout. Lopotili se s tím od jara do zimy.

Když se už hladina toho starého rybníka přestala lesknout, vasermon se odstěhoval neznámo kam. Údajně jim však, když jej i ke konci sysifofského díla zahlédli, vždy hrozil.

Na tom místě zasypaného rybníka bylo pak pole, které, na rozdíl od okolních políček, úrodné nikdy nebylo. Proto se tam sel často jen jetel a sušilo se tam seno. Občas tam seli i rež, tedy dnešní žito.

Neúrodné pole nebyl jediný nedobrá moment v životě těch lidí. Mnohem horší bylo, že jim prvorozené dítě do roka zemřelo.

Proradný grošák

Sedlák, říkejme mu Leoš, se rád napil a často chodil do hospody. Bydlel se svou rodinou u řeky a o vodnících věděl své. Věděl, že na pastvu s koňmi v noci chodí i pěkný grošák, úplně cizí kůň s podivně malou hlavou. Říkalo se, že lákal chasníky v noci pasoucí koně a pár jich pak našli utopených. V Koukolné byli přesvědčeni, že ten grošák byl proměněný vodník. Jednou šel sedlák Leoš k večeru zas do oblíbené hospody, a co nevidí... Na cestě leží kůň a zrovna ten pěkný grošák. Sedlák mu pomohl vstát a odvedl jej do maštale, kde ho uvázal u žlabu se dvěma kravkami. Rodině večer sdělil, že přivedl koně, kterému se může dát oves, ale v žádném případě vodu. Do rána nic nebylo, kůň stál pořád uvázaný u žlabu, ale bylo na něm znát, že má žízeň. Nicméně hospodářův zákaz napájení platil. Leoš navečer zašel do hospody a tam se pochlubil, jakého koníka doma má. Po setmění, v povznesené náladě, vyšli všichni kamarádi před hospodu, a co nevidí... Grošák stojí nedaleko hospody u cesty, jakoby čekal na svého nového pána. Sedlák Leoš hlasitě zaklel a spěchal za tím koněm, aby jej zavedl zpět do maštale. Kamarádi z hospody se mu smáli a kůň se pomalu začal skupině vzdalovat, až zmizel i s pronásledujícím Leošem ve tmě. Leoše pak našli na druhý den utopeného v Olze, jeho tělo našli až někde u Neradu, kam jej voda odnesla. Grošák se už nikdy neobjevil a později se vyjevilo, že se toho osudného večera děvečce koně zželelo a podala mu vědro vody, jak tam stál uvázaný u toho žlabu v maštali. Kůň se prý dlouze napil, praštil sebou pak o zem a změnil se v zeleného mužíka, který se škaredým smíchem rychle zmizel ve tmě na dvoře usedlosti. Lidé věřili, že o pár hodin později byl následek této divné příhody právě v utopení nešťastného sedláka Leoše.

Viktorka z Koukolné

U jednoho z mnoha rybníků stála dřevěná chaloupka, do které se nastěhovali noví osadníci. Po březích rybníka rostly staré vrby a ti noví osadníci brzo zjistili, že se k chaloupce za tmavých nocí od nich často ozýval dětský pláč. Kde by se tam vzalo děcko? Pláč byl ale údajně zcela zřetelný a běhal při něm mráz po zádech. Lidem v dřevěnce se to vůbec nelíbilo, ale tehdejší úřad na upozornění nereagoval, i ostatní lidé si vždy pomysleli, že jde o mrouskání koček nebo tak něco podobného. Pokud jste slyšeli zvuky od koček, víte o čem je řeč. Tohle ale prý to nebylo...

Mladým lidem někdo poradil, aby se svěřili tehdy uznávanému panu faráři při zpovědi. A pan farář asi tehdy našel řešení. Poradil, aby se pod vrbu uložilo čisté oblečení pro kojence, údajně proto, že dítě bylo po narození pohřbeno nahé..., jak předpokládal. Mladí osadníci poslechli, připravili vše potřebné dle rady pana faráře a zanechali oblečení pod vrbou přes noc. Tu noc už žádné zvuky nebyly a nebyly prý ani později. Až později se zjistilo, že v domě žila v minulosti svobodná žena, které se narodilo dítě, ale to krátce po narození zemřelo. Žena snad své nešťastné mrtvé dítě bezprostředně pohřbila někam pod uvedenou vrbu a sama pak z domku odešla neznámo kam.

Ještě to šhubání husí

Z toho období aktivních šhubaček jsme zaznamenali i poměrně humornou historku. V předchozích textech bylo popsáno šhubání husí na dvě etapy. Ta první – podšhubání – bylo šhubání mladých husí, šhubání tedy ohleduplné, takové „seznamovací“, by se řeklo. To další, po dorostu peří, bylo už docela drsné, a příznačné pro šhubání bylo klasické kejhnutí nebohého ptáka při každém šhubnutí. No představme si, že by nám někdo po troše šhubal vlasy na hlavě, nebo chlupy kdekoliv na těle. Ani představa není příjemná... Pro toho ptáka to však nebyl jen tento nepříznivý moment. Bylo zde totiž riziko, že méně zkušená hospodyně vytrhne huse podpěrná pera pod křídly, což pak mělo ten doprovodný efekt, že husa po ošhubání vlekla svá křídla řadu dní po zemi. Pro husu stav nepříjemný, pro hospodyň špatné vysvědčení o kvalitě práce.

Zvláště mladé, méně zkušené hospodyně se proto musely řídit radami těch starších, zkrátka, musely se to naučit. A zde je ta historka...

Mladá hospodyně Františka vychovala z housátek pěkné husy a přišel čas je podšhubat. Husy byly dobře živené, spokojeně se dočkaly podzimu a netušily dosud nic o nepříjemném období vyznačujícím se etapami podšhubáním, šhubáním a cestě na pekáč... Jelikož se hospodyně Františka šhubání poněkud obávala, když je organizovala poprvé, poprosila nedaleko bydlící tetu Filomenu, dámu již v letech a zkušenou hospodyně, aby ji v uvedené oblasti činností zaučila. Teta Filomena ráda udílela rady zejména mladým hospodyňkám v dost širokém okolí a platila v obci za jakýsi vzor praktického provádění i jiných tehdejších ženských činností v hospodářstvích. Ráda tedy přišla tato dobrá žena ve smluveném termínu k tomu prvnímu šhubání, aby účinně pomohla. Sousedské služby tohoto charakteru se prováděly zásadně bezplatně „po sousedsku“, ale patřilo se pohoštění koláčkem, houskou se salámem, apod., ale i nezbytnou štamprličkou. Aby se tetě Filomeně práce dobře zahájila, byla počastována nějakou dobrou kořaličkou domácí výroby a vzhledem k tomu, že pití bylo opravdu výborné, neodmítala ta dobrá žena další štamprle, již během šhubání husí. Ono zase to šhubání nejde tak rychle, patnáct husí se šhubalo do oběda a těch štamprliček bylo tolik, že se na konci obě dámy vyznačovaly, řekněme, nadstandardní úrovní veselé nálady. Až potud by bylo vše v pořádku, ale na druhý den se sousedi ušklíbili nad tím, že větší polovina z hejna šhubaných husí tahala své letky po zemi. Jak se tvářila po svém výkonu teta Filomena, to se ve vyprávění podrobně nedochovalo.

Vydala Obec Dětmárovice
Únor 2020
Určeno pro vlastní potřebu